

PREDGOVOR

Pozdravljena po izlasku od strane ondašnjih književnih vrhova, prevedena odmah u Beču i istog časa svrstana u red klasičnih romana anticipacije, *Istorija četiri godine* Danijela Alevija je vremenom postala jedno od onih remek-dela, koja su ostala nepoznata samo zbog toga što su bila neotkrivena. Događalo se, istina, da se ovaj naslov slučajno sretne u nekoj bibliografiji, posredstvom neke antologije, pa i u "visokotiražnim novinama" katkad lakomim na proćanstva: ali, više se nije čitala... Međutim, greška se nije svodila samo na ograničene tiraže ili na nepostojan papir njenih prvih izdanja¹, već isto tako i na sam žanr dela, dugo vremena smatran minornim, pa i dostojnim prezrenja. Pogrešno poistovećivana sa ogromnim brojem potonjih banalnih anticipacija i jeftine naučne fantastike, ugušena u masi, *Istorija četiri godine* je, bez sumnje, trpela zbog uobičajene osrednjosti svojih nedostojnih izdanaka, fabrikovanih kao na traci od strane proizvođača pisane reči. Ipak, onaj ko zna da prevlada ove predrasude vrlo brzo pogađa zašto su se Anatol Frans, Georg Brandes, Sorel ili Pegi svojevremeno oduševili ovom neobičnom knjižicom – dok su je drugi proglašavali skandaloznom. Razume isto tako, taj radoznali čitalac, da motivi interesovanja za nju nisu ništa slabiji od ondašnjih, i da se na njih, sa odstojanja, nadovezuje izvestan broj novih razloga.

1. Među njima su delo i ličnost njenog autora, Danijela Alevija (1872-1962) koji je, u svojoj 31. godini u vreme objavljivanja, tek na pragu jedne karijere kojoj proriču blistavu budućnost. Sin Ludovika Alevija, Ofenbahovog libretiste, povezan ili u srodstvu sa bezmalo svim onim što vredi u intelektualnom Parizu s kraja veka, Danijel Alevi je, u liceju Kondorse, bio Malarmeov učenik i prijatelj Marsela Prusta. Već tada eklektičar, on započinje studije arapskog jezika u Školi orijentalnih jezika u isto vreme kada objavljuje i prve francuske prevode Ničea: rano interesovanje čiji trag pronalazimo čitavim tokom *Istorije*. U životu ovog značajnog, književno obrazovanog pripadnika građanske klase, izbijanje Drajfusove afere, u novembru 1897, označava odlučujući zaokret.² On je jedan od prvih i najaktivni-

¹ *Istorija* je bila objavljena u Francuskoj u dva navrata: najpre u *Cahiers de la Quinzaine*, Almanah, peta serija, 22. decembra 1903; zatim, integralno, u *Luttes et problèmes*, Paris, Marcel Rivière, 1911, str. 187-322.

² O tome, Danijel Alevi (Daniel Halévy), *Regards sur l'affaire Dreyfus (Pogledi na Drajfusovu aferu)*, Paris, Fallois, 1994, i predgovor sa objašnjenjima Ž. P. Alevija (Jean-Pierre Halévy), str. 7-28.

jih koji se zalaže za obnovu procesa: osvešćenje koje ona nameće, razmišljanja na koja nagoni, okrenuće ga, od jedne estetske i veoma "fin de siècle" općinjenosti anarhijom, pravom zanimanju za radničko pitanje, koje mu se čini da je u središtu problema. Jer, Afera iznosi na videlo ono što suštinski nedostaje proletarijatu (obrazovanje) i, u skladu s tim, ono što se o njemu može naučiti. "Zahvaljujući revolucionarnom pokretu, iz naroda je već iznikla jedna vrsta toliko značajnih ljudi da je nemoguće ne uočiti ih. Naši savremenici često traže propovednike energije i moralnog zdravlja: oni su tu."³ Nekoliko godina kasnije, on će upravo njih izvesti na scenu u svom romanu. Dotle, Alevi je rastrzan između pisanja, putovanja na kojima drži predavanja i "radničkih univerziteta", čiji je jedan od pokretača. 1900. godina je drugi značajan datum, kada sreće Šarla Pegija koji je tek pokrenuo *Kaje d' la Kenzen*. U toj neverovatnoj košnici mudrosti – Ulica Sorbone, broj 8, u prizemlju – Alevi će proživeti odlučujuće trenutke svoje mladosti, doživeće vatreno krštenje i okončaće, u nepomućeno prisnom prijateljstvu s Pegijem, svoje "godine učenja". Tu postaje ono što jeste, što će reći, prema opštem svedočenju, jedan od najlucidnijih i najplodnijih slobodnih duhova svog vremena.

"Vi, Alevi, morate sve da uvažavate" – iza izvanrednog Pegijevog saveta naslućuje se njegova duboka vokacija: to da se "uvažavanje" ne ograničava nužno na jednu hladnu i uzdržanu toleranciju. Ono isto tako može biti (a kod Danijela Alevija zaista i jeste) obzir, briga, poštovanje; osvrtnje, posmatranje da bi se razumelo, približavanje bićima i stvarima da bi se uhvatilo ono što ona jesu u svojoj dubokoj suštini. Njegova duga karijera i celina njegovog dela nose trag te uvek budne pažnje, te potrebe za istinom i nepopravljivog "nemira" koji je prati. I dok nastupa vladavina stručnjaka zatvorenih u sopstvene lavirinte, Alevi upravo uporno proglašava da mu ništa što je ljudsko nije strano niti zanemarljivo. "Sve je video, sve pročitao, sve rekao" – ovako će se diviti Marten di Gar, što s njegove strane ne podrazumeva nikakav diletantizam, već naprotiv, jednu aktivnu, otvorenu radoznalost.

U pravom smislu reči, više i bolje nego iko drugi, Alevi je bio svedok one polovine veka: svedok koji se u više mahova morao pitati nije li se Istorija dovijala kako da potvrdi pretpostavke njegove *Istorije*...

³ *Idem*, str. 13. U jednom odgovoru Ž. Dešanu (G. Deschamps), hroničaru časopisa *Le Temps*, koji se u jednom članku od 10. januara 1904. iznenadio promenom orijentacije ispoljenom u *Istoriji*, Danijel Alevi je tvrdio da je hteo da predstavi "sa mnogo mašte moguć razvoj te organizovane snage", opisane u njegovim *Essais sur le mouvement ouvrier* (*Esejima o radničkom pokretu*) (Paris, G. Bellais, 1901) (*Le Temps*, 27. januar 1904).